

Najnoviji razvoji raspodjele plaća u Evropi

Izvršni sažetak

Uvod

Diljem svijeta postoji rastuća zabrinutost u pogledu nejednakosti. Empirički dokazi upućuju na to da je u posljednja tri desetljeća porasla nejednakost dohotka u mnogim razvijenim ekonomijama, iako je uočljiva značajna raznolikost u opsegu i vremenskim okvirima tog trenda. Velika recesija iz razdoblja 2008. – 2009. dodatno je potakla rastuće zanimanje za pitanje nejednakosti, zbog utjecaja postojeće gospodarske krize na razinu nejednakosti i zbog opće percepcije da bi upravo rast nejednakosti mogao biti jedan od čimbenika koji su potakli i produbili samu krizu.

Sve je veći broj istraživanja koja se bave plaćama, a posebno nejednakostima dohotka u europskim zemljama. Međutim, postoji tek manji broj studija koje to pitanje uzimaju u obzir iz perspektive EU-a i, prema onome što se može razaznati iz ovog istraživanja, nijedna od njih nije usredotočena na plaće. U ovom se izvješću pruža pregled najnovijih razvojnih kretanja u pogledu raspodjele plaća u Evropi u razdoblju od 2004. do 2011., odnosno razdoblju prije i poslije početka velike recesije. Izvješće je uglavnom usredotočeno na EU iako se u izvješću analiziraju i bitni trendovi i razvojna kretanja u zemljama iz komparativne perspektive. Zaključci su izvedeni iz dvaju ključnih izvora podataka: statistike EU-a o dohotku i životnim uvjetima (EU-SILC), pri čemu su upotrebljavani godišnji podaci za razdoblje 2004. – 2011. te ankete o strukturi zarade (SES), pri čemu su upotrebljavani podaci iz anketa o plaćama iz 2002., 2006. i 2010. godine.

Politički kontekst

Dokazi o razvoju nejednakosti u EU-u kao cjelini iznenađujuće su ograničeni unatoč rastućem zanimanju za fenomen nejednakosti i razumnim razlozima za ispitivanje pitanja nejednakosti iz europske perspektive. U mnogim dokumentima o politikama EU-a postoji implicitna prepostavka da gospodarska integracija treba dovesti do

određenog stupnja usklađenosti u pogledu dohotka i plaća i poslijedično do smanjenja nejednakosti na razini EU-a, barem među zemljama. Istinski europski pristup nejednakosti može ojačati ideju socijalne Europe i povećati komplementarnost dviju glavnih vrsta politika koje se trenutačno provode u borbi protiv nejednakosti: socijalnih politika (koje se bave nejednakostima u okviru zemalja) i regionalnih politika (koje se bave nejednakostima među zemljama).

Ključni zaključci

- Analiza pokazuje da je razina nejednakosti plaća u EU-u kao cjelini manja nego u SAD-u i trima zemljama EU-a s najvećim stupnjem nejednakosti, Latviji, Portugalu i Ujedinjenoj Kraljevini, kada se plaće mijere s obzirom na paritet kupovne moći (PPP). Ginijev indeks za plaće u EU-u kao cjelini iznosi 0,346 (za plaće koje odgovaraju punom radnom vremenu mjerene s obzirom na paritet kupovne moći), dok usporediva mjera za SAD iznosi oko 0,4, a u Ujedinjenoj Kraljevini, zemlji EU-a s najvećim stupnjem nejednakosti, 0,404. Vrijednosti prema Ginijevu indeksu za plaće koje odgovaraju punom radnom vremenu u većini zemalja EU-a znatno su manje u odnosu na ukupnu vrijednost u EU-u.
- Velika recesija promijenila je trend ukupne nejednakosti plaća na razini EU-a. U razdoblju između 2004. i 2008. razine nejednakosti plaća bile su u padu, a u razdoblju nakon toga u porastu. Taj se pad prije krize dogodio zbog procesa konvergencije razina plaća među zemljama, no zaustavljen je 2008., a u 2011., godini kojom završava analizirano razdoblje za ovo izvješće, dolazi do početka obrata tog trenda. Glavni pokretač porasta nejednakosti plaća

- nakon 2008. bio je porast razine nejednakosti u zemljama koja je u ranijem razdoblju ostala više-manje stabilna u mnogim zemljama.
- Usklađivanje nacionalnih razina plaća prije 2008. uglavnom je bilo potaknuto rapidnim postupkom približavanja država članica istočne Europe onim zapadnjima u tom pogledu i stagnacijom ili smanjenjem plaća u dvjema najvećim zemljama (Njemačkoj i Ujedinjenoj Kraljevini). Prosječne razine plaća u južnim državama članicama EU-a nominalno su se uskladile samo prije 2008. (realno ostajući nepromijenjene), a kasnije su nominalno i realno bile u padu. Od početka krize, razine prosječne plaće počele su tek neznatno rasti u Njemačkoj, dok su u državama članicama istočne Europe opet bilježile porast nakon znatnog početnog pada.
  - U državama članicama postojale su znatne razlike u trendovima u pogledu nejednakosti. Najučestaliji obrazac bio je ciklički: nejednakost plaća rasla je do 2008., a zatim se počela smanjivati. U mnogim se državama članicama istočne Europe nejednakost plaća stalno smanjivala tijekom cijelog razdoblja 2004. – 2011., dok se u nekim državama članicama (Austriji, Belgiji, Danskoj i, u manjoj mjeri, Njemačkoj) stalno povećavala. U Francuskoj i Ujedinjenoj Kraljevini nejednakost plaća rasla je u razdoblju prije 2008. i taj se rast nastavio i kasnije, osobito u Ujedinjenoj Kraljevini.
  - Uočeni trendovi u pogledu nejednakosti plaća u mnogim su slučajevima u drastičnoj suprotnosti s razvojnim kretanjima u pogledu šireg trenda nejednakosti dohotka koji je često bio potpuno suprotan. Uzrok tog fenomena (koji se uglavnom pojavio u južnim i baltičkim državama članicama EU-a) bio je znatan utjecaj krize na nezaposlenost koja je bila razlogom porasta nejednakosti dohotka zbog drastičnog smanjenja prihoda onih koji su izgubili posao. Istodobno se nejednakost plaća smanjila, i to kao rezultat toga što su neki relativno nisko plaćeni segmenti zaposlenja nestali. U takvim je slučajevima porast nezaposlenosti imao takav utjecaj da je u određenoj mjeri uklonio nejednakosti iz tržišta rada što je dovelo do smanjenja nejednakosti plaća, ali i povećanja ukupnih razina nejednakosti.
  - Međusektorske razlike u plaćama čine velik udio u ukupnoj nejednakosti plaća u većini europskih zemalja: između 20 i 40 % ako se sektori mjere na dvoznamenkastoj razini klasifikacije NACE, a između 5 i 20 % ako se mjere na jednoznamenkastoj razini. Finansijski sektor bio je najviše pogođen krizom te je u tom sektoru došlo do znatnih smanjenja i u razinama prosječne plaće i u razinama unutarnje nejednakosti plaća.
  - Uočeno je da je kolektivno pregovaranje imalo komprimirajući utjecaj na plaće, pri čemu sektori u kojima je pregovaranje zastupljenije imaju uočljivo niže razine nejednakosti plaća. Na razini EU-a, zastupljenost kolektivnog pregovaranja povezana je s većim prosječnim plaćama, iako je to do neke mjeru rezultat razlika među zemljama. Zemlje u kojima je kolektivno pregovaranje zastupljenije također imaju veće razine plaća. Taj fenomen nije uvijek uočljiv u razlikama među zemljama.

Političke smjernice

- Istraživanje ukazuje na potrebu za boljim i češće ažuriranim podacima o plaćama na razini EU-a, što je zahtjev koji će biti sve nužniji kako se EU bude nastavljao gospodarski integrirati. Dva trenutačno postojeća izvora podataka upotrijebljena za ovo izvješće korisna su, ali ne i idealna: U okviru EU-SILC-a plaće se mjeru samo neizravno i prilično neprecizno, dok istraživanje SES europsku radnu populaciju obuhvaća u vrlo ograničenoj mjeri i s vrlo rijetkom učestalošću.
- Obrat u procesu konvergencije razina plaća koji se događao prije 2008. može biti razlogom za zabrinutost u pogledu kohezije projekta EU-a. Stvaran proces konvergencije s prosjekom EU-a i pad razina nejednakosti plaća u tom razdoblju zabilježeni su samo u državama članicama istočne Europe. U južnim državama članicama EU-a nije postignuta konvergencija realnih plaća. Ondje je tijekom krize došlo do obrata trenda rasta razina nejednakosti zbog kompozicijskih učinaka koji su imali takav utjecaj da se ta nejednakost pretočila u druge oblike izvan tržišta rada zbog rastuće nezaposlenosti.

Dodatac informacije

Izvješće *Najnoviji razvoji raspodjele plaća u Europi* dostupno je na: www.eurofound.europa.eu/publications/report/2015/labour-market/recent-developments-in-the-distribution-of-wages-in-Europe

Za više informacija obratite se voditelju istraživanja Enriqueu Fernández-Macíasu na efe@eurofound.europa.eu